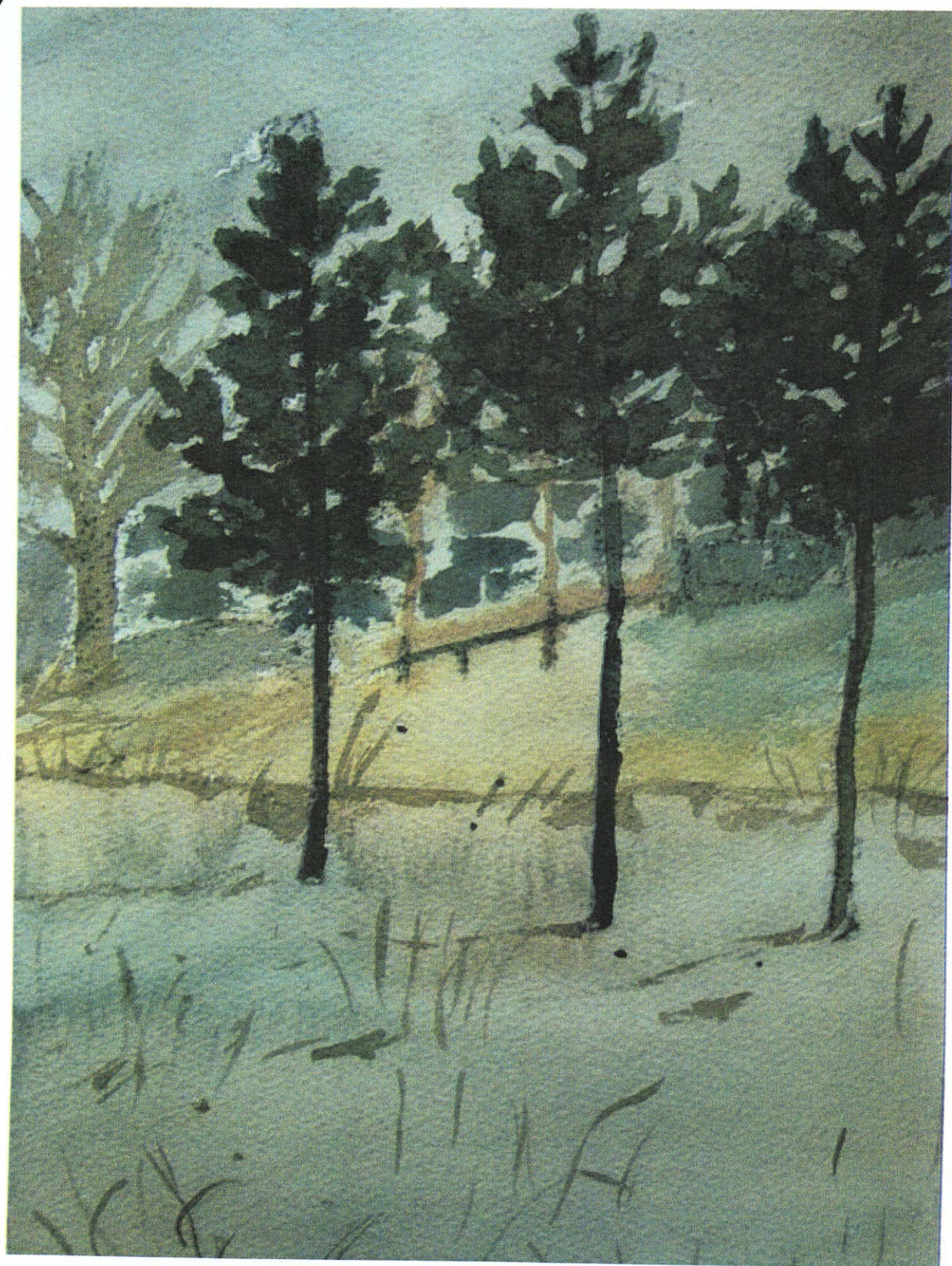

LIEKKI

RUOTSINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI
NUMERO 4 2022 46. VUOSIKERTA

HÄMMENTYNEET KRIITIKOT

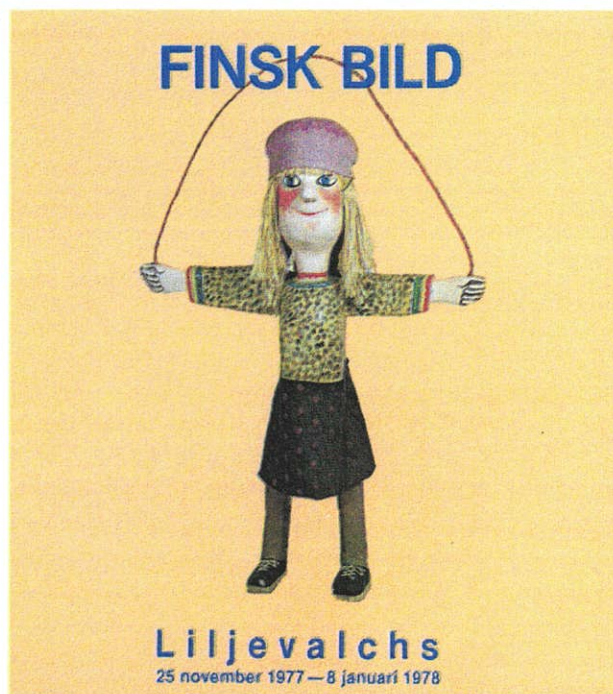
TEKSTI – PAULINA IMMONEN

Taidenäyttely Finsk bild pidettiin Liljevalchsin taidehallissa 25.11.1977–8.1.1978. Näyttely oli osa Suomen 60-vuotisen itsenäisyyden juhlistamista Ruotsissa.

Suomen taiteilijaseura oli saanut tehtäväkseen koota näyttelyn, ja Liljevalchsin henkilökunta vastasi teosten esille laittamisesta. Näyttelyn vastaanotto ei kuitenkaan ollut yksimielisen positiivinen, vaan se herätti hämmennystä, eikä ”Suomalaista kuvaa” tahtonut esillä olevasta taiteesta löytyä.

Olen taidehistorian maisterintyössäni Södertörnin korkeakoululla tutkinut Finsk bild-näyttelyn suunnittelua, toteutusta ja jälkisoittoa. Tämän kolmiosaisen artikkelisarjan ensimmäisessä osassa kerron mistä hämmennys johtui.

Suomen taiteilijaseura aloitti taidenäyttelyn suunnittelun yhdessä Tukholman kaupungin kanssa jo vuonna 1975, ja vierailuja lahden molemmiin puolin tehtiin ahkeraan. Kun päätös lopulta tehtiin Finsk bild -näyttelyn toteuttamisesta, olikin jo kiire saada teokset ja taiteilijat mukaan näyttelyyn. Suomen taiteilijaseuran Maaretta Jaukkuri ja Paul Osipow johtivat tehtävää ja kokosivat teokset ja taiteilijat. Näyttelyyn saatiin lopulta mukaan 30 taiteilijaa ja 233 teosta. Eri taidelajeja ja -tyylejä oli näyttelyssä runsaasti esillä, ja teokset antoivat läpileikkauksen viimeisten vuosikymmenten taidekehityksestä Suomessa. Esillä oli pop-taidetta, realismia, grafiikkaa, liikkuvaa taidetta, luonnonmateriaaleja (puu ja kivi), sekä absurdiä ja abstraktia taidetta. Näyttelyn sisältö oli siis kansainvälistä modernia taidetta ja kaukana klassisesta kansallisesta taiteesta, vaikka niitäkin teoksia näyttelyssä oli. Helsingin Sanomien taidekriitikko Markku Valkonen kirjoitti, että moista näyttelykokonaisuutta ei olisi kotimaassa edes saatu kasaan, saati että Suomesta olisi löytynyt Liljevalchsin kaltaista näyttelytilaa. Se että näyttely pidettiin ulkomailla mahdollisti sen että maineikkaat taitelijat edes suostuivat mukaan yhteisnäyttelyyn vähemmän tunnettujen taitelijoiden kanssa. Tunnetuimpia nimiä osallistuvista taitelijoista olivat Kain Tapper, Harry Kivijärvi, Juhana Blomstedt, Marjatta Hanhimäki, Mauno Hartman, Kimmo Kaivanto ja Veikko Vionoja.

FINSK BILD:IN JULISTE, KUVASSA VIJO MÄKISEN, AIKAISIN KEVÄÄLLÄ, PUUVUESTOS, 1975, 140 X 80 CM, KUVA: SEPPO HILPO

Kriitikot olivat hämmentyneitä ja lähestyivät näyttelyä eri tavoin. Osa otti ”Suomen kuvan” kirjaimellisesti ja ryhtyivät tulkitsemaan sitä assosiaatioiden avulla, kun sitä ei itse taiteesta löytynyt. Kivijärven kiviveistoksia ja Liljevalchsin Skulpturhallenin vakavaa tunnelmaa verrattiin useaan otteeseen Sibeliuksen musiikin ja Aleksis Kiven romaanien tunnelmiin. Esille nostettiin myös Marimekkoa ja vanhoja mestareita, kuten Hugo Simberg, Tyko Sallinen ja Yrjö Edelmän. Marjatta Hanhijoen grafiikkaa samaistettiin Kiven tarinoiden ankeaan tunnelmaan. ”Sen harmaa arkipäiväisyys, ja runollinen tylsyys, on erittäin suomalainen”, kirjoitti kriitikko Alf Liedholm. Jotkut kritisoivat suomalaisia taitelijoita siitä, että he olivat kansainvälistyneet aivan liikaa ja että heidän työnsä olivat teeskenteleviä, epäaitoja ja siksi epäsuomalaisia. Markku Valkonen puolestaan pohti, oliko näyttely ”siistitty” ruotsalaisten silmiä varten poliittisista syistä. Taiteen tila Suomessa oli sillä hetkellä

nimittäin paljon enemmän sosiaalirealismiin kallistuvaa, kuin mitä *Finsk bild*:in sisältö antoi ymmärtää.

Suomen taiteen "tila" oli seikka, joka askarrutti Suomen taidekentän toimijoita kautta koko 1900-luvun. Näyttelyjen vastaanottoa ulkomailla ja niiden saamaa kritiikkiä

KUVA NÄYTTELYSTÄ, TAIDE, NR. 1 1978, S.47.

putiitiin tarkkaan ja moneen kertaan, muun muassa Taiteilijaseuran toimittamassa *Taide*-lehdessä, kuin myös muissa taidehistoriallisissa kirjoituksissa. Taiteen merkitys kansakunnan henkisen ja esteettisen kasvun merkinä oli ajan hengen mukainen ajatus. Varsinkin 1960- ja 70-luvulla taidekasvatusta pidettiin yhteiskunnallisena demokraattisena oikeutena. Taidepuhe *Taide*-lehdessä arvioi kuinka suomalaista taidetta voisi kehittää, ja kuinka parhaiten päästään osaksi maailmanlaajuisia taideyhteisöjä ja sen kehitystä. Ajateltiin että Suomi oli sodan jälkeen ollut aivan liian sisäänpäin kääntynyt, ja että myös kieli sulki Suomen jopa pohjoismaisen yhteistyön ulkopuolelle. Aikaisemmin Suomen taidekenttää ja yhteyksiä ulkomailla oli hallinnut lähinnä suomenruotsalaiset, joilla oli luonnollisesti tiivis yhteys Ruotsin taidetoimijoihin. Käsitykseni on, että juuri 1970-luvun lopulla, ja 1980-luvun alussa oli kansainvälinen taiteellinen yhteistyö ja näyttelyvaihto erittäin vilkasta, ja myös suomenkieliset toimijat olivat kansainvälisessä yhteistyössä aktiivisia.

Moni ilmaisu *Finsk bild*:in saamissa lehtiartosteluissa herättäisi tänä päivänä närkästystä, kuten tapa, jolla taiteilijoita kuvailtiin ja kategorisoitiin. Esimerkiksi taiteilija Mauno Hartmanista kirjoitettiin, että hän "on suuri

vaaleahiuksinen metsäihminen". Suomalaisia kuvattiin stereotyyppisesti primitiivisinä, voimakkaina, hiljaisina ja teeskentelemättöminä ihmisinä; kuin suoraan Kalevalan kertomuksista poimittuina olentoina. Myös itse taideteosten materiaalit ja muodot saivat "suomalaisia" tulkintamalleja. Kivi- ja puuveistokset vaikuttavatkin olleen kriitikoiden mieleen kaikista eniten, ja ne olivat heidän mielestään "erittäin suomalaisia". Tavallaan kuin osa itse Suomea olisi tuotu esille Liljevalchsissa. Nämä teokset olivat myös sopivasti abstrakteja, ja siksi käypiä modernin taidekäsityksen tulkintamalliin.

Taiteen arviointi ja kategorisointi sen maantieteellisen ja kansallisen kategorian mukaan, alkoi 1970-luvun loppupuolella olla jo vanhentunut tapa tulkita taidetta. Taidekäsitys oli siirtynyt enemmänkin esineistä konseptuaalisiin muotoihin, ja taiteen yhteiskunnallinen tehtävä ei ollut enää yhtä yksiselkoinen. *Finsk bild*:in kaltainen edustusnäyttely kuitenkin edellytti sen, että taitelijat ja teokset näyttelyn puitteissa edustivat Suomea, ja siksi sen verbaalinen paketoiminen ja vastaanotto oli sen mukainen.

Seuraavassa artikkelissa esittelen osallistuvia taitelijoita, ja valaisen näyttelyn taidehistoriallisesti merkittäviä teoksia tarkemmin.

Lähde:

Paulina Immonen, *Konstruktioner av det nationella: En utställningsanalys av Finsk bild på Liljevalchs konsthall 1977–1978*, masteruppsats, (Huddinge: Södertörns högskola, 2021). Artikkelin kuvat näyttelystä julkaistaan luvalla.

PAULINA IMMONEN (KUVA: NOORA PUSKA) ON KULTTUURITIEILIJÄ JA KUVATAITEILIJÄ. HÄNEN OPINNÄYTETYÖNSÄ ON LUETTAVISSA KOKONAISUUDESSAAN OSOITTEESTA: [HTTPS://WWW.DIVA-PORTAL.ORG/](https://www.diva-portal.org/) (DIGITALA VETENSKAPLIGA ARKIVET, HAKUSANA: PAULINA IMMONEN)